

OSTRO (67) *av*

ostro (33), **ostrze** (30), *ostro a. ostrze* (4); *ostro BierEz* (2), *OpecŻyw* (2), *BielŻyw*, *GlabGad* (2), *RejRozpr*, *HistAl* (2), *RejZwierz* (3), *BielKron*, *CzechRozm*, *SkarŻyw* (5), *CzechEpPORz*, *BielSen*, *PudlFr*, *GórnTroas*, *SiebRozmyśl*, *SkarKaz* (3); *ostrze KrowObr*, *GórnDworz* (2), *WujJudConf*, *ModrzBazBud*, *KochPs*, *Calep* (9), *PowodPr* (3); *ostro* : *ostrze* (2:2), *ModrzBaz* (1:2), *CzechEp* (1:2), *WujNT* (1:6).

Oba o oraz e jasne.

comp ostrz(e)j (7).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII i XIX w.

1. *Tak, że istnieje klujące zakończenie lub tnąca krawędź* (4) : *Rzekł tarn/ liżko miła śioftro/ Gdzie mię dotkniesz wżędyć oftro BierEz H4v; Ach ma miła Korono życźliwa/ y śioftro/ Turek ná mię náoftrzył fwoię fźáblę oftro BielSen 13.*

Wyrażenie: »kowany ostro« (1): *Wołofki [...] gotował fie s fwymi ludźmi ná Podole/ rofkazawfzy by káždy konie kowane oftro miał dla gołoledźi. BielKron 424.*

W przen:

Zwrot: »ostro zakować« (1): *Nie dármo Oftrorogi/ ten narod przezvano/ Bo wżytko około nich/ oftro zákowano. RejZwierz 55.*

2. *O zmysłach i umyśle: z dużą zdolnością różnicowanie wrażeń, bystro, subtelnie, przenikliwie; acriter* *Mącz, Calep, Cn; acute Modrz, Calep, Cn; peracute, persalse, salsę Calep* (18) : *Acriter, Rzeźwie/ oftrze byzłtrze. Mącz 2b; Persalse – Wdzieczme [!], oftrze, dwornie. Calep 789a, 15b, 20a, 774a, 938b.*

W połączeniach szeregowych (2): *SkarŻyw 203; ábych w niey [sprawiedliwości] wżytkę wczynkową y powiną fprawiedliwość zakonu twego y woley twoiey/ oftro y lekko/ dołkonále y ferdecnie wypełnić mógl SkarKaz 316b.*

Zwroty: »ostro patrzeć (*a. patrzeć, a. przypatrować się*), *patrzący*« [*szyk zmienny*] (4:1): *Oczy fie przeto oftrzą aby oftro patrzyli. BielŻyw 92; Vkaż ten kołnierzyk fioftro Bo nań trzebá pátrzyć oftro Bo wnim wzorek bárzo drobny RejRozpr H3; GórnDworz li3; KochPs 69; chce X.K ludzi bącznych omamić: á oftro pátrzące/ zámýdlaiąc im kálkufem iákimśi oczy práwie náporząd zásłepić CzechEp 333.*

»ostrzej wejrzeć« (1): *Jakuż my pokornie WKM prosimy i upominamy, abyś w to ostrzej wejrzeć raczył, ocz to i nam i WKM gra idzie Diar 89.*

»ostro wglądać« (1): *Ták/ iáko W.M. pilnie y oftro w fpráwy świátá tego [...] wglądáiąc CzechEpPORz **2.*

»ostrze wybaczyć« (1): *co ty iákoś oftrze [perspecta sunt acute] wybaczył/ tákeś też doftátecznie podał/ coby wżdy oni winni y zá napřednieyfze y naznámienitfze rzeczy poczytác. ModrzBaz Bud π5va.*

a. *Wyrażnie, wyraziście* (2) :

Zwrot: »ostro widzieć« (2): *GlabGad B6; przeto do tego przychodzi/ iż iedni oftrzey widzą [acutius cernent]/ niżli drudzy. ModrzBaz 100v.*

Szereg: »ostro i daleko« (1): Czemu ludzie maiąci głębokie oczy oŧrzej y daley widzą, takież y inŧze zwierzęta. *GlabGad* B6.

3. *Szorŧtko, chropowato; aspere Calep, Cn; fragose Mącz* (3) : *Fragose, Oŧtro/ Lomiŧto. Mącz* 135d; *Aspere – Oŧtrze. Aspero – Chropato* czynię *Calep* 103b.

a. *O sposobie wymowy: prawdopodobnie: twardo, nieprzyjemnie dla ucha* (1) :

Szereg: »ostro a grubo« (1): Ięzik oŧtro á grubo łowa wymawiaiąci znamio(nuie) acźkolwie bacznego j rozumnego, wŧzakoź taki człowiek bywa pyŧznyi, nŧze [*lege*: pyszny insze] wŧgardzaiąci *GlabGad* O3.

4. *Surowo, groźnie, srogo; severe Calep, Cn; Dure Vulg* (18) : *Acrefacio, Oŧtro/ Przikro* czynię *Mącz* 116d; *Calep* 975b; Kto roźleie krew ludzką/ będzie przelana krew iego. [...] Zakon przez Moyzeŧzá dány/ tegoź ięzczę oŧrzej powtarza. *PowodPr* 67, 85.

Zwroty: »ostro (strofować i) karać« = *inrepare dure Vulg* [*szyk zmienny*] (5): Wŧŧyto to náń [*biskupowie i nauczeni żydowscy*] znienáwŧci mowili/ iŧź ié kárál oŧtro za ijch wyŧępy/ ij za ijch złé wczynki Iezus blogoŧlawiony. *OpecŻyw* 119; *WujNT* 99, 743, *Tit* 1/13; *PowodPr* 17.

»ostro nagradzać« (1): A pomniąc iŧz po iedney ciężkiew niemocy/ ná poŧilenie zdrowiá mięŧo iádłá y wino piłá: oŧtro bárzo to nágrádzáłá. *SkarŻyw* 580.

»ostro odpowiadać« (1): *Leop 2.Reg* 19/43 *cf* »ostro i twardo«.

»ostrze (mówić i) pisać« (2): *KrowObr* C2; nie radćibym teź pod czás ták fię bárzo gniewał/ y ták oŧtrze náđ miárę mowił y piłá *CzechEp* 10.

»ostro się postawić« (1): y wŧzytki z wielką łáŧkáwoŧciá ciężyl y odpráwował: á temu bogátemu y zacnemu troche fię oŧtro poŧtáwił. *SkarKaz* 416b.

»ostrze poŧępować« (1): że mu ięzczę zá to więcey powinien/ że dla Rzeczypoŧpolitey/ ták oŧtrze poŧępowáł [*acerrime pugnaret*] przeciwko wŧzytkim *ModrzBaz* 95v.

»ostro stanowić« (1): áby do męźoboyŧtwá ŧerdecznego y wczynkowego ábo do nienawiŧci [...] nie przychođziło: [...] ktore tu Pan IEZVS oŧtro bárzo ŧtánowi y roŧkázuie/ y wielką kłátwę ná wcznie ŧwoie kłáđzie. *SkarKaz* 315b.

»ostro zakazować« (1): Kácermiŧtrzem łá nie tylo Miniŧtrowie/ ále y inni iády Heretyckie podáiący/ z ktoremi bárzo oŧtro piŧmo towarzysŧtwá zákázuie. *SkarŻyw* 59 *marg.*

»ostro żyć, wieŧć żywot« (1:1): na pułćzy oŧtro żył [*ŧw. Jan*] dla Iezuŧa milego. *OpecŻyw* 30v; *SiebRozmyŧł* [A4].

Szeregi: »ostrze i surowie« (1): Niemiał był ták oŧtrze/ y ŧurowie piłáć. *KrowObr* C2.

»ostro i twardo« (1): Ale oŧtrzej y twárdziew odpowiadali męźowie Iudŧcy męźom Iŧráelŧkim [*Duris autem responderunt viri Iuda viris Israël*]. *Leop 2.Reg* 19/43.

5. *Z duźą gwałtownością i mocą, silnie, potężnie; vehementer Calep, Cn; acriter Modrz; duriter Cn* (12) : *Vehementer – Potężnie, oŧtrze. Calep* 1105b.

Zwroty: »ostro się dopirać [= o coŧ się starać]« (1): Tenże [*Kato*] áby Kráŧŧowę y Pompeiuŧowę/ ktore iuź było ná Konŧulátŧwo náznáczono/ moźnoŧć przeloŧnił/ oŧtro fię Hetmáńŧtwá mieyŧkiego dopirał [*acriter contendit*]. *ModrzBaz* 43v.

»ostrze dowodzić« (1): z których potym oŧtrze dowodzą [*acute argumententur*]/ że pozwána ŧtroná ma być frodze karána *ModrzBaz* 94.

»ostro gromić« (1): Tácy ludzie [...] wielką v Krolow z życia fwe⁸⁰ świętobliwego/ powagę mieli: iŧz im y ręki fwey kápłánŧkiey vmykác/ y oŧtro ie gromić o grzechy śmieli. *SkarŻyw* 511.

»ostrze się skarżyć« (1): Lecż też na nas barzo oŧtrze ŧie ŧkárżą powiedáiąc/ że my niŧzczymy ofiárę vŧáwiczná á wieczná *WujJudConf* 245.

»ostro strofować (i łajać)« [*szuk zmienny*] (5): *CzechRozm* 235v; *CzechEp* 117; Te ártykuły Kátholickiey wiáry vprzeymie nam Apoŧtoł záleca: ŧrofuiąc oŧtrze tych/ ktorzy błędy im przeciwe trzymáią y vczá ich. *WujNT* 784, 420, 430, 845.

Szeregi: »ostro i jadowicie« (1): iáko jáłzczurki iádowite mátki y rodzíce fwoie káŧáią/ ták oni [*protestanci*] dáleko ielŧcze oŧtrzey/ y dáleko iádowiciey Miŧtrze y Miniŧtry fwoie/ niŧ kiedy Koŧciół chrzeŧcijánŧki/ y Doktory iego káŧáią y pŧuią. *ReszPrz* 61.

[»ostrze i nieprzyjacielskie«: Y potrzebaż wam było ták oŧtrze y ták nieprzyjacielŧkie ná oŧtro ŧie puŧćić/ ná vbogá gromádkę y ŧtadko maluczkie Pańŧkie? *BudUrząd* 128.]

6. *Twardo, ściśle, zasadniczo; districte Calep; abscisse, praecise, scrupulose Cn* (5) : Niech káždy zdánié fwoie/ iák chce/ oŧtro porze *PudłFr* [3]; *Districte – Twardo, Zczislie, oŧtrze. Calep* 335a.

Zwrot: »ostrze mówić« = *mówić dobitnie* [*szuk zmienny*] (2): *Caesim dicere*, Krótko ále oŧtrze mówić. *Mącz* 29d; *GórńDworz* Kk6.

Szereg: »zgoła a ostrze« (1): ále [*Kalistenes*] mowiać zgołá/ á oŧtrze prawdę/ [...] gárło dáć przed czáŧem muŧiał *GórńDworz* Kk6.

7. *Odważnie, stanowczo, mężnie* (7) : Oŧtro ná fwą powinnoŧć/ [*Ostrogowie*] baczą w káždy rzeczy/ Oŧtro y boiażn Páńŧką/ miewáią ná pieczy. *RejZwierz* 55.

Zwroty: »ostro patrzyć« [*szuk zmienny*] (2): á [*koń*] podnioŧłŧzy głowę fwoię począł oŧtro páthrzyc na Alexandra [*cepit fortiter aspicere Alexandrum*]. *HistAl* B; Alexander wziáwłŧzy trunk/ w iednej ręce trzymał á w drugiey liŧt pátrząc oŧthro w twarz Filipowę [*in facie medici fortiter intendebat*] *HistAl* E2v.

»ostro się stawić« (2): By cię przeciwnik nie wzgárdził Pátrż by mu ŧie oŧtro ŧtawił *BierEz* F4v; Przy wielkim ŧtádzie máły ielonek ŧie báwi/ Rożków ielŧcze nie czuiąc/ oŧtro ŧie nie ŧtawi *GórńTroas* 40.

Szereg: »czujno i ostro« (1): Wŧzakże mym zdánim to ŧię właŧnie o Kacermiŧtrzách [...] rozumie: iŧz ŧię ich towarzysŧwá ták czujno y oŧtro ŧtrzec mamy *SkarŻyw* 59.

Synonimy: 1. *kończato*; 2. *bystrze, lekko, rzeźwie, subtylnie, wdzięcznie; a. wyraźnie*; 3. *chropato, chropowato, łomisto, skropawo; a. grubo*; 4. *groźno, przykro, srodze, surowo, twardo*; 5. *potężnie*; 6. *ściśle, twardo*; 7. *mężnie, mocnie, śmieie*.

Cf OSTROGLUPI, OSTROKRZEW, **OSTROMADR**, OSTROPATRZĄCY, **OSTROROZUMNY**, [**OSTROSIECZNY**], OSTROWID, **OSTROWIDNY**, **OSTROWIDZ**, **OSTROWIDZOWY**